

YKSIN ASUVAT VOIVAT MUITA HUONOMMIN

Tausta

Yksin asuminen on Suomessa yleistynyt viime vuosikymmeninä. Vuonna 2016 kotitalouksista 42,6 prosenttia oli yhden hengen asuntokuntia. Yksin asuminen on lisääntynyt etenkin ikäihmisten ja työikäisten miesten keskuudessa.

Yksin asuvat ovat muuta väestöä haavoittuvammassa asemassa sosiaalisten ja taloudellisten riskien edessä. Esimerkiksi mahdollinen työttömyys vaikuttaa yksin asuvan toimeentuloon voimakkaammin kuin useamman henkilön kotitalouteen. Yksin asuvat ovat huonommassa asemassa muuhun väestöön nähden monien terveyden ja hyvinvoinnin mittareiden, kuten kuolleisuuden, koetun terveyden ja psyykkisen kuormittuneisuuden valossa. He ovat muita useammin työvoiman ulkopuolella ja työttöminä. Heidän toimeentulonsa on muita heikommalla tasolla ja heillä on muita suurempi asumismenorasite, mikä liittyy useamman henkilön kotitalouksille ominaisten mittakaavaetujen puuttumiseen. (1, 2, 3.)

Yksin asuvat eivät muodosta yhtenäistä väestöryhmää

Kyselyaineiston mukaan yksin asuvat ovat koko väestöön nähden yliedustettuina sekä alle 30-vuotiaissa että yli 60-vuotiaissa ja vähemmistönä 30–55-vuotiaissa. Yksin asuvista naisia on hieman enemmän kuin miehiä. Yksin asuvien sukupuolijakauma vaihtelee kuitenkin ikäryhmittäin. Alle 50-vuotiaissa miehet asuvat naisia useammin yksin, mutta sitä vanhemmissa ikäryhmissä naiset ovat miehiä useammin yksin asuvia. Erot selittyvät osittain sillä, että naiset perheellistyvät miehiä todennäköisemmin ja aikaisemmin sekä sillä, että he elävät miehiä pidempään.

Yksin asuvat kuuluvat koko väestöön nähden useammin alimpaan tuloviidennekseen, harvemmin ylimpään tuloviidennekseen. He ovat muita useammin työvoiman ulkopuolella ja matalammin koulutettuja kuin muut. Yksin asuvista 9,2 prosenttia on saanut viimeisen vuoden aikana toimeentulotukea (5,8 prosenttia koko väestöstä). Heidän keskimääräistä matalampi tulotasonsa selittyy osittain sillä, että he ovat muita perhetyyppettä tyypillisemmin eläkeläisiä ja opiskelijoita.

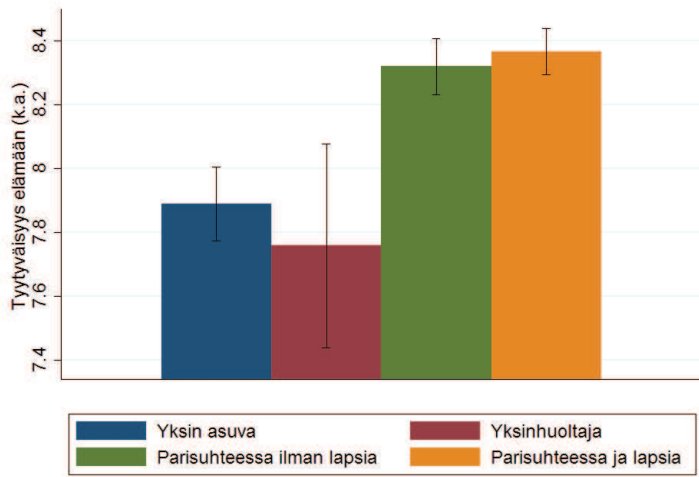
- Yksin asuminen on yleisintä nuorimmissa ja vanhimmissa ikäryhmissä.
- Yksin asuvat ovat muita useammin pienituloisia, työvoiman ulkopuolella ja viimesijaisen toimeentuloturvan asiakkaita.
- Yksin asuvat ja yksinhuoltajat ovat muita tyytymättömpiä elämäänsä.
- Tyytymättöimpiä ovat työttömät, 30–45-vuotiaat, pienituloiset ja yksin asuvat miehet.
- Etuuksien riittävyttä tulee arvioida kotitaloustyyppittäin. Myös kuntien ja järjestöjen on syytä panostaa yksin asuvien hyvinvoinnin edistämiseen.

Yksin asuvat ja yksinhuoltajat muita tyytymättömpiä

Tutkimuksessa selvitettiin elämään tyytyväisyyttä asteikolla 0–10, jossa arvo 10 tarkoittaa suurinta tyytyväisyyttä. Suomalaiset ovat keskimäärin varsin tyytyväisiä elämäänsä: keskiarvo on 8,17. Tyytyväisyys elämään vaihtelee kuitenkin perherakenteen mukaan (kuvio 1). Parisuhteessa olevat ovat selvästi tyytyväisempiä kuin yksin asuvat tai yksinhuoltajat. Kahden huoltajan lapsiperheiden (ka. 8,37) ja lapsettomien parien (ka. 8,32) tyytyväisyys on koko väestön keskiarvoa suurempaa. Sen sijaan yksin asuvien (ka. 7,89) ja yksinhuoltajien (ka. 7,76) tyytyväisyys jää väestön keskiarvon alapuolelle.

Yksin asuva työtön mies kaikkein tyytymättömin

Yksin asumisen yhteys elämään tyytyväisyyteen vaihtelee sukupuolen, iän, tulojen ja ammattiaseman mukaan (kuvio 2). Miehet ovat naisia tyytymättömpiä elämäänsä. Lisäksi yksin asuvien ja muiden välinen ero elämään tyytyväisyydessä on miehillä hieman suurempi kuin naisilla. Aikaisemmin onkin havaittu yksin asumisen olevan miehille kielteisempää

Kuvio 1. Elämään tyytyväisyys eri kotitaloustyypeissä. Vastusten keskiarvot ja 95 %:n luottamusvälit (0 = erittäin tyytymätön; 10 = erittäin tyytyväinen).

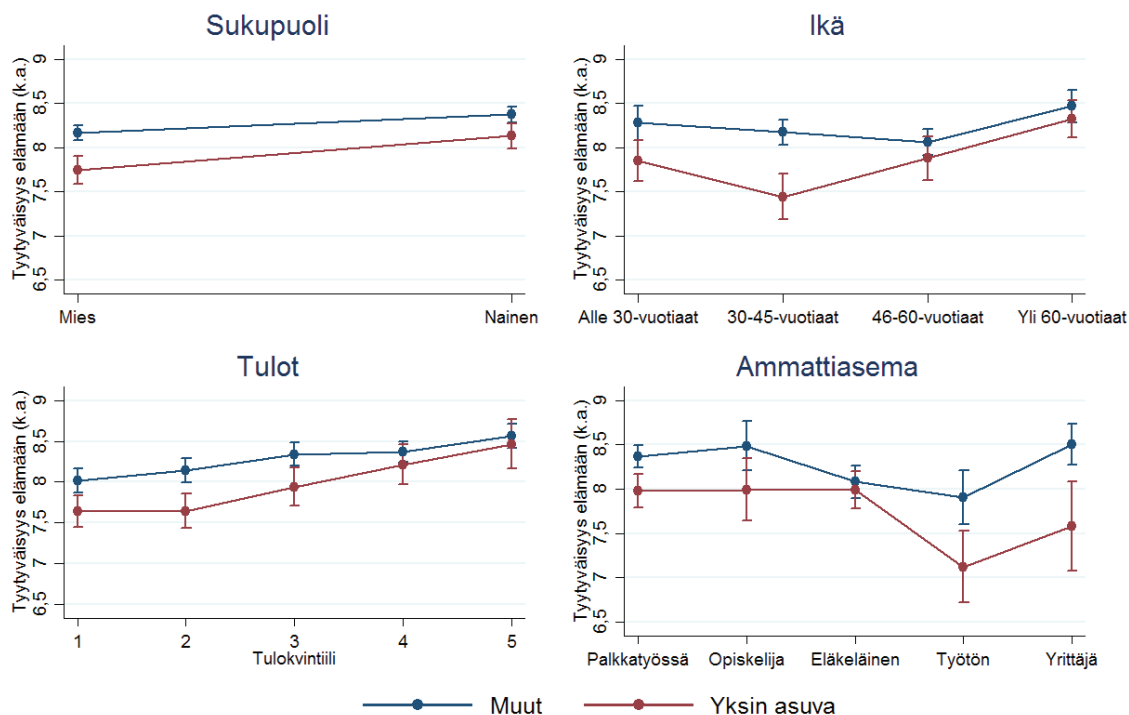
kuin naisille (4, 5). Esimerkiksi avioeron on havaittu olevan enemmän haitaksi miesten tyytyväisyydelle ja sosiaalisille suhteille (6). Suomessa työikäisten miesten yleistynyt yksin asuminen onkin kansanterveyden ja sosiaalisen integraation näkökulmasta huomionarvoinen trendi.

Suurituloiset ovat tyytyväisempiä elämäänsä kuin pienituloiset. Yksin asuminen vähentää tyytyväisyyttä etenkin alemmissä tuloryhmissä. Ylemmissä tuloryhmissä yksin asuvien tyytyväisyys ei eroa muista.

Elämään tyytyväisyyden ja iän välinen yhteys muistuttaa hieinan U:n muotoista käyrää, jossa tyytymättömyys on suurinta keski-ikäisillä. Tämä näkyy erityisesti yksin asuvilla. Yksin asuvien ja muiden välinen ero on suurinta 30–45-vuotiaiden ryhmässä. Tässä ikäryhmässä yksin asuminen on harvinaisinta, jolloin suurin osa vertaisista elää useamman henkilön tai ansaitsijan kotitaloudessa. Työikäisten sosiaaliturat perustuvatkin vahvasti kahden ansaitsijan mallille, joka ei välttämättä kohtaa yksin asuvan realiteetteja.

Yksin asuvat ovat eläkeläisiä lukuun ottamatta muita tyytymättömyyden elämäänsä ammattiasemasta riippumatta. Yksin asuvien eläkeläisten, opiskelijoiden ja palkkatyössä olevien tyytyväisyys ei eroa toisistaan (keskiarvo kaikissa ammattiryhmissä on noin 8). Sen sijaan yksin asuvat työttömät ovat kaikkein tyytymättömyyden (ka. 7,33). Työttömät ovat myös muussa väestössä tyytymättömyyden (ka. 7,91). Siitä huolimatta ero elämään tyytyväisyydessä on suuri yksin asuvien ja muiden työttömien välillä. Lisäksi yksin asuvat yrittäjät ovat muita yrittäjiä selvästi tyytymättömyyden.

Kuvio 2. Elämään tyytyväisyys yksin asuvilla ja muilla perhetyypeillä sukupuolen, iän, tulojen ja ammattiaseman mukaan. Vakioitiedut keskiarvot ja 95 %:n luottamusvälit (vakioitiedut tekijät: sukupuoli, ikä, tulot, ammattiasema ja koulutus).

Päättäjille

Tulosten perusteella perherakenteella on selvä yhteys koettuun hyvinvointiin. Yksin asuvat ja yksinhuoltajat ovat tyytymättömpiä elämään kuin lapsettomat pariskunnat tai kahden huoltajan lapsiperheet. Yksin asuvista tyytymättöimpiä ovat työttömät, pienituloiset sekä miehet ja 30–45-vuotiaat.

Yksin asuvat on heterogeeninen ryhmä. Perherakenteiden merkitys hyvinvointiin tulee ottaa huomioon laaja-alaisesti sosiaali- ja terveyspolitiikassa. Toimeentuloturvaetuksien tasoa pohdittaessa on huomioitava, että yksin asuvilla ei ole toista tuloa saajaa, joka toimisi puskurina taloudellisen tilanteen heikentyessä.

Etuuksien riittävyyttä tulisikin arvioida kotitaloustyypeittäin, ja arvioinnin tulisi ottaa huomioon kulutustarpeiden vaihtelu erilaisten kotitalouksien välillä. Näin jo tehdäänkin perusturvan riittävyyden arvioinnissa, jonka yksi osa perustuu kohtuullisen kulutuksen viitebudjetteihin (8). Perherakenteet tulisi huomioida samankaltaisesti myös julkisten palvelujen asiakasmaksuja tarkasteltaessa.

Lisätietoja

Antti Kähäri (akakah@utu.fi), Laura Sistonen (lakasis@utu.fi) ja Mikko Niemelä (miarni@utu.fi), Turun yliopisto

Lähteet

- Haataja, A. (2014) Yksin asuvana EU:ssa – taloudellinen riski vai mahdollisuus. Teoksessa Niemelä M (toim.) Eurooppalaiset elinolot. Kela: Helsinki, 122–150.
- Kauppinen, T. M., Martelin, T., Hannikainen-Ingman, K. & Virtala, E. (2014) Yksin asuvien hyvinvointi – Mitä tällä hetkellä tiedetään? Työpäperi 27/2014. Terveystieteiden tutkimuskeskus: Helsinki.
- Koskinen, S., Joutsenniemi, K., Martelin, T. & Martikainen, P. (2007) Mortality differences according to living arrangements. *International Journal of Epidemiology*, 36 (6), 1255–1264.
- Kainulainen, S. (2016) Yksinäisen elämänlaatu. Teoksessa Juho Saari (toim.) Yksinäisten Suomi. Helsinki: Gaudeamus, 114–125.
- Andress, H-J. & Hummelsheim, D. (toim.) (2009) *When Marriage Ends. Economic and Social Consequences of Partnership Dissolution*. Edward Elgar: Cheltenham.
- Chipperfield, J. G. & Havens, B. (2001) Gender Differences in the Relationship Between Marital Status Transitions and Life Satisfaction in Later Life. *The Journals of Gerontology: Series B* 56 (3), 176–186.
- Lehtinen, A-R. & Aalto, K. (2017) Mitä kohtuullinen kulutus edellyttää? Viitebudjettien päivittäminen käynnissä. TITA Policy Brief 4/2017.
- Kainulainen, S. (2016) Suomi tuntuu paremmalta paikalta elää, jos on rahaa. TITA Policy Brief 6/2016.

Yksin asuvien sosiaalisen osallisuuden parantaminen edellyttää sektorirajat ylittäviä toimenpiteitä niin kunnilla kuin esimerkiksi sosiaali- ja terveysjärjestöiltä. Näitä toimenpiteitä ovat esimerkiksi kuntien kuntouttava työtoiminta ja työllisyyskoulutukset. Lisäksi järjestöillä on ollut vireillä useita yksinäisyyttä vähentäviä hankkeita. Myös näiden toimenpiteiden ja hankkeiden arvioinnissa tulisi kiinnittää huomiota siihen, millä tavoin ne parantavat yksin asuvien sosiaalista osallisuutta ja hyvinvointia.

Näin tutkimus tehtiin

Tulokset perustuvat vuoden 2016 touko–kesäkuussa kerättyyn kyselytutkimusaineistoon, jossa tarkasteltiin suomalaisten näkemyksiä hyvinvoinnistaan ja yhteiskunnallisesta tilanteestaan. Aineisto edustaa 18–79-vuotiaita suomenkielisiä mannersuomalaisia (8). Elämään tyytyväisyyttä kysyttiin aineistossa seuraavalla kysymyksellä: ”Elämässä tapahtuu sekä hyviä että huonoja asioita. Kun ajattelet elämääsi nykyään, niin kuinka tyytymätön tai tyytymäinen olet elämääsi kokonaisuutena?”

Tackling Inequalities in Time of Austerity (TITA)
Strategisen tutkimuksen konsortiohanke
Suomen Akatemia
www.utu.fi/tita

Turun yliopisto
University of Turku